

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**ПРОГРАМА З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ
«КОРЕКЦІЯ РОЗВИТКУ.
ФОРМУВАННЯ ЗНАНЬ ПРО ДОВКІЛЛЯ ЗАСОБАМИ ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ»
ДЛЯ 1-4 КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ**

Автор: Гусак Т.О., вчитель початкових класів СНВК «Мрія» м. Києва

Київ – 2018

Пояснювальна записка

Сучасні вимоги до початкового навчання передбачають подальше формування пізнавальної діяльності учнів. Така діяльність має оптимально враховувати завдання посилення розвиваючого характеру навчання в сучасній школі, підвищення теоретичного рівня нових програм, індивідуалізації навчання.

У великій мірі все це можна реалізувати через систематичне виконання цікавих пізнавальних завдань на уроках корекції. Ці завдання мають відповідати низці психолого-педагогічних вимог:

- 1) Цілеспрямовано впливати на учнів.*
- 2) Вчитель має мати можливість використовувати завдання на різних етапах уроків корекції*
- 3) Використання завдань має створювати всі умови до залучення школярів до активного чуттєвого сприйняття нової інформації, на основі чого учнів підводять до розв'язання навчального завдання.*
- 4) Різні рівні складності, доступність.*

Пропонуємо такі серії пізнавальних завдань, різних за дидактичним призначенням, тематикою, змістом, але дуже важливих для вдосконалення самостійної пізнавальної діяльності учнів при вивченні природознавства. (див. табл. колонка «методичні прийоми»), бо саме розвиток мислення (критичного) і розв'язання завдань - найголовніша мета викладання природознавства у початкових класах. Навчання критичного мислення залежить від розвитку процесуальних навичок: спостереження, класифікація, порівняння та протиставлення, вимірювання, спілкування, записування, дроблення висновків, передбачення, роботи з цифрами і повторення. На уроках корекції з природознавства ми заохочуємо дітей дізнаватися про довкілля, запитуючи, а потім шукаючи відповідей на власні запитання. Дослідження засвідчують, що діти краще навчаються через дію, більше того - вони краще навчаються, коли замислюються над своїми діями.

Перший клас

№ з/п	Тема уроку	Рекомендовані методики, завдання	Корекційна мета	Показники розвитку учнів
1.	Запитання до природи. Жива та нежива природа. «Сонце та сонечко» (читання тексту з орієнтовними варіантами використання методик ЧПКМ) В. Росін	1. Передбачення за назвою 2. Порушена послідовність 3. Речення з відкритим кінцем 4. Створення «рваної аплікації» 5. Вивчення віршів про Сонце та сонечко	Розумовий розвиток 1. Розширення кола знань і уявлень про довкілля. 2. Подолання зниження темпів формування операційного боку мислення – довільної уваги, її стійкості, довільної пам'яті. 3. Розвиток пізнавальної	Учень має уявлення про природу і навколишній світ, об'єкти неживої та живої природи, предмети створені руками людини, природні матеріали, прилади, за допомогою яких досліджують
2.	Живі організми, їх ознаки та умови, необхідні для життя. «Дівчинка і ромашка»	1. Передбачення за назвою тексту або ключовими виразами. 2. Порушена послідовність.		
		3.		

	(читання тексту з орієнтовними варіантами використання методик ЧПКМ)	3. Взаємні запитання на витлумачення. 4. Гра «Що не так?» 5. Створення аплікації «Ромашка»	активності. 4. Розвиток мисленневих процесів (аналізу, синтезу, узагальнення, класифікації, умовиводів, розуміння причиново – наслідкових зв'язків). 5. Формування продуктивних способів запам'ятовування.	природу; знає органи чуття людини, ознаки організмів; розуміє, які умови, необхідні для життя, значення природи для життя людини, уміє групувати об'єкти неживої, живої природи і рукотворні предмети за суттєвими ознаками; застосовує спостереження та досліді для вивчення природи; правила поведінки в природі
3-4	Вода та її властивості. Читання тексту вчителем «Гірка вода» .В .Сухомлинський «Краплина води» В.Сухомлинський	1. Передбачення 2. Досліди з водою. 3. Що шкідливе і корисне для природи (води)? (Гра з перфокартами.)	6. Розвиток довільної уваги (її рівномірного розподілу та переключуваності). 7. Формування вищих психічних функцій; формування програм діяльності послідовність певних дій.	Учень/учениця: має уявлення про належність рослин і тварин до живої природи, будову рослин і тварин; знає дикорослі й культурні рослини, їх поділ за будовою на групи: дерева, кущі, трав'янисті, листяні та хвойні; дикі й свійські тварини, та ознаки, за якими їх поділяють на комах, риб, птахів і звірів;
5	Вода в природі та житті людини. Читання тексту вчителем «Склянка води.»В.Сухомлинський	1. Передбачення теми за прислів'ями. 2. Взаємні запитання 3. Лото «Кому потрібна вода?» «Загадкові чоловічки» Програмне зміст. Познайомити дітей з тим, що вода може перебувати у твердому, рідкому, газоподібному стані. Вчити будувати модель будь-якого конкретного предмета або навіть сюжету за допомогою «чоловічків». Дати дітям знання про неживу природу, елементи фізики. Розвивати у дітей такі якості, як допитливість, допитливість, розумову діяльність і уяву. Матеріал. Картки із зображенням води в різних агрегатних станах (твердих, рідких і газоподібних) - крижинка, сніжинка, сік, молоко, пар; картки із зображенням моделей «людини», що характеризують агрегатні стани - (демонстраційні та роздаткові).	Розвиток мовлення 1. Розвиток словника: формування, уточнення, диференціація лексичного значення слова (в т. ч. і природничих термінів, згідно вимог програми). Формування узагальнюючої функції слова (її різних рівнів). 2. Розвиток розуміння мовлення. 3. Розвиток виразності мовлення, його темпу, ритму мелодики. 4. Корекція дефектів звуковимови.	
6	Рослини, їх будова. «Зелена коса, червона комора» За В.Сухомлинським	1. Відгадування загадок про рослини. 2. Дидактична гра «Рослини лісу» Мета: закріпити знання про природні багатства рідного краю, про лісові рослини своєї місцевості. Матеріал: гілочки, листки, плоди різних		

		<p>лісових рослин.</p> <p>Хід гри. Гра проводиться після екскурсії, збору та вивчення природного матеріалу. Вчитель називає рослину. Дитина, у якої є листок або плід цієї рослини, розповідає все, що знає про неї. Інші діти можуть доповнювати.</p> <p>Гра завершується загадуванням та відгадуванням загадок про рослини лісу, дидактичними вправами «Що було б, якби в лісі зникли всі дерева», «Що було б, коли б кожна дитина нашого класу разом з батьками зламали для себе по одній гілочці берези і вирубали б по одній ялинці?»</p> <p>навички просторового мислення.</p>		
7.	Тварини. Комахи «Метелик і квітка» В.Сухомлинський	<p>1. Передбачення за назвою тексту або ключовими виразами.</p> <p>2. Порушена послідовність.</p> <p>3. Взаємні запитання на витлумачення</p> <p>4. Вправа «Танок лісових рослин»</p>		
8.	Тварини. Комахи. Птахи. «Соромно перед соловейком» В.Сухомлинський.	<p>1. Хто де живе і що їсть?</p> <p>Мета: закріпити знання про тварин, їхній спосіб поведінки, харчування; викликати бажання турбуватися про них.</p> <p>Матеріал: картинки із зображенням тварин, кружечки для оцінки відповідей дітей.</p> <p>Хід гри. Педагог показує картинку із зображенням тварини й запитує: Хто це, де живе, що їсть? За правильну відповідь роздає кружечки. В кінці проводиться підрахунок кружечків у кожної дитини.</p> <p>Ставиться запитання: Як би ви могли допомогти тваринам, особливо взимку?</p>		

9.	Тварини.В.Сухомлинський «Зайчик і горобина»	1.Передбачення за назвою 2.Порушена послідовність 3.Речення з відкритим кінцем		
10.	Тварини. Дикі та свійські тварини «Пихата жаба» За В.Сухомлинським. Ліпимо кумедних тварин	4.Гра Літас, ходить, повзає, плаває Мета: закріпити знання про спосіб життя об'єктів природи. Вихователь називає (показує малюнки або зосереджує увагу на об'єктах природи), пропонує дітям визначити спосіб їх пересування.	Навчаться працювати з солоним тістом, навчаться оцінювати те, як форми виглядають із різних перспектив. Розвиток дрібної моторики	

2 клас (за Т.Г. Гільберг, Т.В.Сак, Природознавство 2 клас)

№ уроку	Зміст навчального матеріалу	Показники розвитку учнів	Корекційна мета	Завдання, методичні прийоми	Інтеграція
1-2	Запитання до природи. Явища природи. Пори року. Казка К.Д.Ушинського «Суперечка дерев» (читання тексту з орієнтовними варіантами використання методик ЧПКМ). Прослуховування музичної п'єси П.І.Чайковського із	Учень має уявлення про явища природи; рухи Землі; про причини зміни пір року на Землі; вплив Сонця на сезонні зміни у природі; наводить приклади явищ природи, які повторюються;	Розумовий розвиток 1. Розширення кола знань і уявлень про довкілля. 2. Подолання зниження темпів формування операційного блоку мислення – довільної уваги, її стійкості, довільної пам'яті. 3. Розвиток пізнавальної	1. Передбачення за назвою 2. Порушена послідовність 3.Речення з відкритим кінцем. 4. Під тихий супровід музичної п'єси П.І.Чайковського із циклу «Пори року» педагог пропонує розділитися на чотири підгрупи й зобразити пори року, а потім педагог розповідає	Читання + мова (зв'язне мовлення) + природа + образотворче мистецтво Словничок гарних слів: знаходилися, буркотів, зігріло, збадьорив, благословив Сонце, лагідне Сонце.

	<p>циклу « Пори року» та ознайомлення з казкою – бувальщиною «Сестри» К.Д.Ушинського.</p>		<p>активності.</p> <p>4. Розвиток мисленневих процесів (аналізу, синтезу, узагальнення, класифікації, умовиводів, розуміння причиново – наслідкових зв'язків).</p> <p>5. Формування продуктивних способів запам'ятовування</p> <p>6.Розвиток довільної уваги (її рівномірного розподілу та переключуваності)</p> <p>7.Формування вищих психічних функцій; формування програм діяльності, послідовність певних дій.</p>	<p>казку-бувальщину «Сестри»</p> <p>5. Робота в підгрупах (Педагог пропонує кожній підгрупі порадитися й намалювати на великому аркуші свою пору року)</p> <p>6.Складання продовження казки К.Д.Ушинського «Вітер і сонце» (усно).</p> <p>7.Проблемні питання та завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Чи може бути сонце злим, лютим, а вітер лагідним,теплим, ніжним? - Розкажіть, як вітер намагався довести, що він сильніший за сонце. Що із цього вийшло? - Поясніть, що означає вислів «Ласка та доброта допомагає зробити куди більше, аніж лють». - Пригадайте схожі приклади. - Покажіть за допомогою міміки та жестів лагідне сонечко 	
--	---	--	--	--	--

3-4	<p>Наша планета Земля. Чому на Землі бувають день і ніч. Горизонт. Ознайомлення з легендою про дріаду восьмипелюсткову (вічнозелена рослина, що трапляється лиш у Карпатах)</p> <p>Гра «Орієнтування на місцевості», Природнича задача «Посади сад», гра «Куди покотився колобок?», гра «Пошук скарбів» (на вибір).</p>	<p>Учень знає основні сторони горизонту; тривалість доби, року; спостерігає за видимим рухом Сонця на небі.</p>	<p>Розширити й поглибити уявлення учнів про те, «Чому на Землі бувають день і ніч», «Горизонт».</p> <p>Розвивати усне та писемне мовлення, вчити послідовно і чітко викладати свої думки, пробуджувати в учнів бажання дізнаватися нове, вчити аналізувати, робити висновки, працювати колективно</p> <p>Розвиток дрібної моторики.</p>	<p>1.Зобразити Землю і Сонце, але при цьому обов'язково вказати, на якій частині земної кулі буде день, а на якій -ніч.</p> <p>2.Вправа «Допиши речення»</p> <ul style="list-style-type: none"> - Обертання Землі навколо своєї осі приводить до.... - Повністю Земля робить оберт навколо своєї осі приблизно за... - Глобус – це... _ Лінія горизонту - це... <p>3.Бліц-турнір</p> <p>4.Приєм «Мозковий штурм». Наведіть факти, які припускають кулястість Землі.</p> <ul style="list-style-type: none"> _ Місячні затемнення - Кругосвітні подорожі - Зникнення за лінією горизонту об'єкта, що рухається. - Розширення горизонту з підняттям у висоту. <p>5.Рухлива гра «День і ніч»</p> <p>6.Приєм «Віршовані рядки»</p> <p>7.Виготовлення квітки.(Розгляньте</p>	<p>Образотворче мистецтво + природа</p>
-----	--	---	---	--	---

				квітку. Визначте, в які сторони горизонту направлені її пелюстки	
5-6	<p>Чому на Землі існують пори року» Ознайомлення з казкою Олени Крижановської «Казка про Зайчика і пори року» (книжка-розмальовка під редакцією Дарії Біди «Чому змінюються пори року?» Складання твору «Моя улюблена пора року»</p>	<p>Учень має уявлення про явища природи; рухи Землі; про причини зміни пір року на Землі; вплив Сонця на сезонні зміни у природі; наводить приклади явищ природи, які повторюються;</p>	<p>Розвиток мовлення 1. Розвиток словника: формування, уточнення, диференціація лексичного значення слова (в т. ч. і природничих термінів, згідно вимог програми). Формування узагальнюючої функції слова (її різних рівнів). 2. Розвиток розуміння мовлення. 3. Розвиток виразності мовлення, його темпу, ритму мелодики. Корекція дефектів звуковимови.</p>	<p>Складання твору «Моя улюблена пора року» за опорними словами (усно) Приєм «Віршовані рядки»</p>	Природа + українська мова
7.	<p>Природа восени. Ознаки осені Читання й</p>	<p>Учень називає групи птахів (за переміщенням</p>	<p>1. Розвиток словника: формування, уточнення, диференціація</p>	<p>1.Розучування вірша «Жовтень» 2.Ігри й етюди</p>	Природа + образотворче мистецтво + мова

	<p>переказ оповідання Н. Григор'євої «Ліс восени».</p> <p>Складання розповіді за малюнком «Як звірі готуються до зими»</p>	<p>відповідно до пір року); наводить приклади перелітних та осілих птахів своєї місцевості; тварин, які змінюють забарвлення хутра; які готують запаси кормів; які готуються до зимової сплячки;</p>	<p>лексичного значення слова (в т. ч. і природничих термінів, згідно вимог програми).</p> <p>Розвиток дрібної моторики.</p>	<p>«Круговорот листя»</p> <p>3. Вправа «Що можна почути в осінньому лісі?»</p> <p>4. Малювання методом «колаж» на тему: «Царівна – осінь» під супровід твору Г.В.Свиридова «Сумна пісенька»</p> <p>5. Редагуємо самі. Вправляння у редагуванні тексту на тему «В осінньому лісі»</p>	
8.	<p>Водойми. Водойми свого краю восени.</p>	<p><i>Учень знає розташування України, назви водойм.</i></p>	<p>Розвивати усне та писемне мовлення, збагачувати словниковий запас учнів, формувати вміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно та самостійно</p>	<p>Редагуємо самі. Вправляння у редагуванні тексту на тему «Дніпро»</p>	<p>Природа + мова</p>
9.	<p>Зміна стану води. Властивості води.</p>	<p><i>Учень знає про вплив Сонця на природу Землі й стани води; три стани води, розуміє, як</i></p>	<p>Розширити уявлення про значення води в природі, про три стани води і властивості, учити логічно мислити,</p>	<p>«Кутки» - методичний прийом, спрямований на формування власної точки зору й вміння відстоювати її, висловлюючи</p>	<p>Природа + образотворче мистецтво + мова</p>

		<p>властивості води визначають існування життя на Землі; обмеженість запасів прісної питної води на нашій планеті;</p> <p>важливість вивчення властивостей води та її економного використання для практичних потреб людини;</p>	<p>формувати власну точку зору, уміння відстоювати її, виховувати пізнавальний інтерес, розвивати усне мовлення, удосконалювати обчислювальні навички</p> <p>Продовжувати формувати вміння порівнювати, робити висновки, складати план тексту, розвивати усне мовлення</p>	<p>переконливі аргументи, розвивати вміння прислухатися до думок інших. Задачі про використання води.</p> <p>Метод «Кутки»</p> <p>Робота в парах (роздуми на тему «Чим може бути вода для людини?» (місце роботи для моряка, водолаза; місце для занять спортом; як предмет живопису для художника; вода лікує (Трускавець, Моршин).)</p>	
10.	<p>Погода та тварини взимку</p> <p>Читання й аналіз тексту про зиму В.Сухомлинського «Як міняється колір снігу?»</p>	<p>Учень називає групи птахів (за переміщенням відповідно до пір року); наводить приклади перелітних та осілих птахів своєї місцевості; тварин, які змінюють</p>	<p>Розвивати усне та писемне мовлення, збагачувати словниковий запас учнів, формувати уміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно та самостійно</p>	<p>1.Складання опису лісових мешканців за опорними словами (усно)</p> <p>2.Прийом «Віршовані рядки»</p>	Мова + природа

		забарвлення			
11-12	Погода навесні. Птахи навесні. Читання й аналіз трьох крапельок-оповідань («Ластівка», «Забіяки», «Шпак» Розгляд картини О.К. Саврасова «Граки прилетіли»	Учень знаходить (за завданням учителя) в підручнику і додаткових джерелах знань відповіді на запитання до природи, готує розповіді та обговорює їх; знаходить і систематизує інформацію за двома і більше заданими джерелами знань; працює у групах, проводить власні дослідження.	Розвивати усне та писемне мовлення, збагачувати словниковий запас учнів, формувати вміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно та самостійно Розвивати дрібну моторику.	1. Розучування віршів (на вибір) 2. Малювання на тему «Граки прилетіли» (домальовування начерків) під супровід польки Й. Штрауса «Трік-Трак»	Образотворче + читання

3 клас

№ уроку	Зміст навчального матеріалу	Показники розвитку учнів	Корекційна мета	Завдання, методичні прийоми	Інтеграція
1.	Вода в природі. Світовий океан, його частини. Властивості води	Учень має уявлення про розподіл води на Землі; розчинні та нерозчинні речовини; опріснення морської води; незамінну	Розширити уявлення про значення води в природі, про три стани води і властивості, учити логічно мислити, формувати власну точку зору, вміння відстоювати її, виховувати пізнавальний	Знайди в лабіринті букв слова до даної теми. Викресли їх прямими лініями. Розшифруй анаграми. Перестав місцями букви і отримаш назви. «Кутки» -	Розвиток логічного мислення та мовлення, обчислювальних навичок. Природа+Логіка+матем.

		роль води для природи і для життя людини, а також руйнівну дію водної стихії; знає про вплив Сонця на природу Землі й стани води; три стани води,	інтерес, розвивати усне мовлення, удосконалювати обчислювальні навички	методичний прийом, спрямований на формування власної точки зору й уміння відстоювати її, висловлюючи переконливі аргументи; розвивати вміння прислухатися до думок інших.	
2.	Використання води людиною. Охорона води .	температуру плавлення льоду та кипіння води; розуміє, як властивості води визначають існування життя на Землі; обмеженість запасів прісної питної води на нашій планеті; важливість вивчення властивостей води і її економного використання для практичних потреб людини; уміє проводити досліди, що демонструють властивості води; застосовує на практиці знання про розчинні та нерозчинні у воді речовини й інші властивості води; в побуті дотримується	Розширити уявлення про значення води в природі, цінність її для людей, про шляхи забруднення і способи її охорони, формувати вміння висловлювати оцінні судження, виховувати любов до природи. Удосконалювати обчислювальні навички, вміння розв'язувати задачі із логічним навантаженням	Розмісти малюнки в тій послідовності, в якій відбувається перетворення озера на болото тощо... «Кутки» - методичний прийом, спрямований на формування власної точки зору й уміння відстоювати її, висловлюючи переконливі аргументи, розвивати вміння прислухатися до думок інших. Задачі про використання води	Розвиток уміння відстоювати власну думку, обчислювальних навичок. Природа+матем.+мова
3.	Запитання до природи. Вода – руйнівник чи рятівник? Печери	її економного використання для практичних потреб людини; уміє проводити досліди, що демонструють властивості води; застосовує на практиці знання про розчинні та нерозчинні у воді речовини й інші властивості води; в побуті дотримується	Розвивати вміння виконувати логічні операції, робити умовиводи, вчити аргументовано відстоювати свою думку, стимулювати в учнів формування творчого ставлення до будь-яких висновків, правил...	Використання методу «кубування» - всебічний розгляд теми. Цей прийом дозволяє відповісти на шість запитань, що стосуються теми. 1.Опиши це. 2.Порівняй це. 3.Добери асоціації. 4.Проаналізуй це. 5.Розкажи про застосування 6.Запропонуй аргументи. Метод «Кутки»	Логічне+природа

		правил ощадливого використання прісної води.			
4.	Повітря, його склад та властивості.	Учень/учениця: називає склад повітря та його властивості (пружність, теплопровідність, розширення при нагріванні); приклади джерел забруднення повітря; пояснює значення кисню для	Розширити й поглибити уявлення учнів про значення та властивості повітря, формувати вміння виконувати досліди, учити робити висновки, удосконалювати обчислювальні навички, ознайомити із різними шкалами вимірювання температури, робити перетворення одних одиниць в інші.	Розв'язування математичних ребусів, задач про повітря, вправи на перетворення одних одиниць вимірювання в інші	Удосконалення обчислювальних навичок+Природа
5	Охорона повітря від забруднення	життя людини; досліди, що підтверджують погану теплопровідність повітря, його пружність, розширення при нагріванні; розуміє, що повітря над сушею нагрівається й охолоджується швидше, ніж над водною поверхнею; спостерігає досліди, які демонструють властивості повітря та ґрунту; розуміє важливість вивчення властивостей повітря для	Продовжувати формувати вміння порівнювати, робити висновки, складати план тексту, розвивати усне мовлення	Використання методу «кубування» - всебічний розгляд теми. Цей прийом дозволяє відповісти на шість запитань, що стосуються теми. 1.Опиши це. 2.Порівняй це. 3.Добери асоціації. 4.Проаналізуй це. 5.Розкажи про застосування 6.Запропонуй аргументи. Метод «Кутки»	Розвиток усного мовлення+природа

		практичних потреб людини; називає приклади практичного використання людиною знань про властивості повітря			
6	Види корисних копалин. Використання корисних копалин у господарській діяльності людини	має уявлення про гірські породи, корисні копалини та способи їх видобування; утворення ґрунту із гірських порід; знає назви найпоширеніших гірських порід та корисних копалин рідного краю, їх властивості і використання; склад і властивості ґрунту; розуміє значення гірських порід та корисних копалин у господарській діяльності людини; родючість ґрунту як його основну властивість; роль живих організмів в утворенні ґрунту	розвивати спостережливість, вміння порівнювати, класифікувати; виховувати почуття гордості за багатство рідного краю, бажання економно використовувати корисні копалини.	З'єднай стрілочками, яким копалинам відповідають дані властивості «Помилка однокласника» - спрямовує учнів на аналіз відповідей однокласників. Яке поняття з поданих є зайвим? Обґрунтуй свою думку.	Логіка+природа+мова
7	Сонце – найпотужніше джерело енергії «Автопортрет сонця»	має уявлення про енергію, її види, невичерпні джерела енергії; знає для чого потрібна	Розвивати усне мовлення, вчити послідовно і чітко викладати свої думки, пробуджувати в учнів бажання дізнаватися нове, вчити	Встав пропущені букви. Які види промисловості виробляють продукцію, що зашифрована(з'єднай стрілочками), «Т-схема»,	Природа+мова

		енергія, як її економити в побуті; як зменшити втрати тепла і електроенергії у власній оселі; розуміє, який вплив здійснює енергія Сонця на природу Землі; уміє розрізняти різні види енергії, встановлювати, які з них невичерпні; застосовує знання про переваги використання невичерпної енергії Сонця, вітру та рухомої води для охорони природи; збереження тепла та електроенергії у побуті.	аналізувати, робити висновки, працювати колективно	«сенкан», (табл..за що мене варто любити, за що посварити) Вправа «Що було б, якби...» (учні фантазують, складаючи цікаві розповіді..)	
8	Іноземці на наших грядках (різноманітність рослин). Діоклетіанова капуста	має уявлення про рослини, тварин, гриби і бактерії як живі організми; ланцюги живлення; гербарії рослин; заповідні території рідного краю; розмноження тварин і піклування	Удосконалювати обчислювальні навички та усне мовлення під час узагальнення ЗУН з теми «Різноманітність рослин», збагачувати словниковий запас учнів, формування уміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно	Метод «суперечностей» - виявлення протиріч у аргументах співрозмовника, логічні методи переконання: дедукції-розвиток думки від загального до конкретного, індукції-від конкретного до загального	Природа+мова+логіка
9.	Колективна творча робота «Розмова качанів капусти»	їх про своє потомство; знає про різноманітність	Розвивати усне та писемне мовлення, збагачувати словниковий запас учнів,	Перестав місцями слова і дізнаєшся про діяльність людей, що призводить до	Мова+логіка+природа

		рослин тварин у природі; різні групи тварин; походження культурних рослин і свійських тварин; пристосування	формування уміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно	зменшення чисельності рослин у природі. Визнач, істинним чи хибним є кожне твердження. Вправа «Що було б, якби...» (учні фантазують, складаючи цікаві розповіді..)	
10.	«Дещо про хвости» (Тварини. різноманітність тварин)	рослин і тварин до різних умов існування; способи розмноження квіткових рослин; Червону книгу України; розуміє значення і вплив	Узагальнити ЗУН про значення тварин у природі та їх цінність для людей, розвивати вміння розрізняти тварини одного та кількох видів, формувати вміння міркувати за аналогією.	Переконай вчителя - знайди помилки, аргументуй свою думку. Розташуй на магн. дошці малюнки тварин у три колонки за способом живлення. Задачі на логіку	Логіка
11.	Гриби — організми. Значення грибів для природи Гриби їстівні та отруйні	рослин, тварин, грибів і бактерій на життя природи і людини; роль державних заповідників і ботанічних садів у справі охорони природи; поділ тварин за способом живлення; свою роль в охороні природи рідного краю; уміє відрізняти квіткові й хвойні рослини, їхні органи, розмножувати кімнатні рослини, встановлювати умови, необхідні для розвитку	Учити розрізняти окремі гриби, розуміти їх цінність у природі, виробляти вміння узагальнювати, робити висновки, вчити висловлювати свої думки	Метод «суперечностей» - виявлення протиріч у аргументах співрозмовника, логічні методи переконання: дедукції-розвиток думки від загального до конкретного, індукції-від конкретного до загального	Логіка+мова
12.	Охорона рослинного і тваринного світу Червона книга України		Розширити уявлення про ознаки пристосування рослин до винищення тваринами і людьми, тварин людьми про причини зникнення рослин та тварин у природі та шляхи їх збереження, учити розрізняти ознаки пристосування в окремих рослин та тварин до знищення, формувати вміння використовувати знання у новій ситуації, виховувати здатність сприймати красу природи. Розвивати усне	«Помилка однокласника» - спрямовує учнів на аналіз відповідей однокласників. Яке поняття з поданих є зайвим? Обґрунтуй свою думку.	Логіка +мова+матем.

		рослин; розрізняти їстівні та отруйні гриби, культурні рослини і свійських тварин своєї місцевості; застосовує знання про рослин, тварин, гриби і бактерії в різноманітних життєвих ситуаціях, на практиці втілює правила поведінки у природі.	мовлення, математичні здібності		
--	--	--	---------------------------------	--	--

4 клас

№	Зміст навчального матеріалу	Показники розвитку учнів	Корекційна мета	Завдання, методичні прийоми	Інтеграція
1.	Сонячна система	<i>має уявлення</i> про Всесвіт; Сонце - зорю; Землю - планету; склад Сонячної системи; <i>знає</i> про добове обертання та річний рух Землі, Місяць, нашу Галактику, сузір'я Великий та Малий Віз;	Розширити й поглибити уявлення учнів про сонячну систему. Розвивати усне та писемне мовлення, вчити послідовно і чітко викладати свої думки, пробуджувати в учнів бажання дізнаватися нове, вчити	Складання опорної лексики для розвитку зв'язного мовлення. Складання автобіографії від імені Сонця	Природа +мова

2.	Земля – планета Сонячної системи	<p><i>розуміє</i> причини нерівномірного освітлення і нагрівання земної поверхні сонячними променями, причини зміни дня і ночі; пір року; нероздільну єдність людини та Всесвіту;</p> <p><i>застосовує</i> знання про рух небесних тіл для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій.</p>	аналізувати, робити висновки, працювати колективно	Написання твору на тему «Моя Земля» за опорною групою лексики	Природа +мова
3.	<p>Як орієнтуватися на місцевості</p> <p>Як зображують місцевість на плані</p>	<p><i>має уявлення</i> про план місцевості, масштаб, розрізняє план і карту.</p> <p><i>знає</i> способи орієнтування на місцевості, сторони горизонту, умовні знаки на плані і карті;</p> <p><i>розуміє</i> принцип роботи компасу, способи знаходження сторін горизонту за допомогою компасу, Сонця і місцевих ознак.</p> <p><i>визначає</i> сторони горизонту за допомогою компасу, читає умовні знаки на плані і карті;</p> <p><i>застосовує</i> знання про план місцевості і карту для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій.</p>	Удосконалювати обчислювальні навички та увагу, пам'ять, вміння орієнтуватися під час узагальнення ЗУН з теми «Сторони горизонту. Масштаб», збагачувати словниковий запас учнів, формування уміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно	Вправи для розвитку пам'яті та уваги методом мнемотехніки, графічні диктанти	Природа + мнемотехніка

4.	Материки Землі	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>має уявлення</i> про чисельність населення Землі, найбільші країни світу та їх столиці;</p> <p><i>знає</i> назви океанів і материків, найхарактерніші особливості їх природи;</p>		<p>Вправи для розвитку пам'яті та уваги. Тренінгові вправи «Метод піктограм та невербальних асоціацій»</p>	Природа+мне-мотехніка
5.	Населення Землі	<p><i>розуміє</i> причини різноманітності природи материків та океанів в наслідок нерівномірного нагрівання кулястої поверхні Землі сонячними променями;</p> <p><i>пояснює</i> наслідки діяльності людей та екологічний стан навколишнього середовища;</p> <p><i>встановлює</i> взаємозв'язки між географічним розташуванням океанів та материків та їх природними умовами;</p> <p><i>характеризує</i> основні шляхи збереження й охорони природи на планеті;</p> <p>показує на фізичній карті світу океани та материки</p> <p><i>застосовує</i> географічні карти світу, півкуль і материків для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій.</p>	<p>Удосконалювати обчислювальні навички та усне мовлення під час узагальнення ЗУН з теми «Населення Землі», збагачувати словниковий запас учнів, формування умінь мислити критично, розвивати навички працювати колективно</p>	<p>Задачі на знаходження середнього арифметичного та на спільну роботу</p>	Природа+матем.

6.	Збережемо природу Землі разом	<p><i>має уявлення</i> про різноманітність природи України, будову річки;</p> <p><i>знає</i> розташування України, назви водойм, ґрунтів і природних зон, правила збереження і захисту природи в рідному краї;</p> <p><i>розуміє</i> закономірне розташування ґрунтів, рослинного й тваринного світу в кожній природній зоні України;</p>	Розвивати усне та писемне мовлення, вчити послідовно і чітко викладати свої думки, пробуджувати в учнів бажання дізнаватися нове, вчити аналізувати, робити висновки, працювати колективно	Асоціативний куш, написання твору з обґрунтуванням власної думки на основі асоціативних кушів на тему «Чому необхідно берегти природу»	Природа+ мова
7.	Водойми України	<p>значення корисних копалин, водойм, ґрунтів і лісів для природи і господарської діяльності людини;</p> <p>причини виникнення теплових поясів і природних зон на Землі в наслідок нерівномірного нагрівання Землі сонячними променями;</p>	Розвивати усне та писемне мовлення, збагачувати словниковий запас учнів, формування уміння мислити критично, розвивати навички працювати колек-	Редагуємо самі. Вправління у редагуванні тексту на тему «Біля озера»	Природа+ мова
8.	Природні зони України	<p><i>показує</i> на карті рівнини і гори, водойми, називає рослини і тварини, які переважають у різних природних зонах України;</p>	тивно та самостійно	Формування орфографічних навичок «Написання переказу» «Пригоди»	Природа+ мова
9.	Населення України	<p>стисло характеризує природні зони за планом; визначає екологічні проблеми України та називає шляхи їх подолання;</p> <p>встановлює взаємозв'язки між географічним розташуванням природних зон та діяльністю людей;</p> <p><i>застосовує</i> географічну карту України й</p>	Удосконалювати обчислювальні навички та усне мовлення під час узагальнення ЗУН з теми «Населення України», збагачувати словниковий запас учнів, формування уміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно	Задачі на знаходження середнього арифметичного. Задачі на рух.	Природа +матем.

10.	Охорона природи в Україні.	свого краю для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій.	Розвивати усне та писемне мовлення, збагачувати словниковий запас учнів, формування уміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно та самостійно	Написання твору на тему «Моє село» за опорними словами	Природа+ мова
11.	Охорона природи в рідному краї.		Розширити й поглибити уявлення учнів про охорону природи в рідному краї. Удосконалювати обчислювальні навички, вміння розв'язувати задачі на рух, на обчислення площі.	Задачі на спільну роботу. Задачі на рух і на обчислення площі.	Природа +матем.

Послухайте казку

Якось восени захопив лисицю у полі дощ. Вимокла, як хлющ. Похнюпила вона свою голову та й чалапає по калюжах. Коли глянє - кущик стоїть. Лисиця до нього. Прибігає, аж там їжак сидить. Також від дощу сховався.

- Посунься! - буркнула лисиця і штовхнула їжака в бік. Штовхнула - та аж завищала від болю.

- Ой, лихо! До тебе і доторкнутися не можна. Чом ти не поголиш оцю гидку щетину?

- Спасибі за раду, але вона не для мене, - мовив їжак.

- Та ти подумай, - сказала далі лисиця.

- Що в тих голках гарного? Тільки сусідів відганяють. Поголи їх, бо всі друзі тебе одцураються і ...

- Мої голки не для друзів, - перебив їжак, - вони для ворогів.

(В. Росін)

Найледачіший у світі кіт

Лежав на столі кіт. Дівчинка поставила перед ним дві тарілки - одну зі сметаною, другу - з молоком.

Кіт подумав: це дівчинка принесла мені частування. Але що краще: сметана чи молоко? Кіт збирався подумати, що краще, але не міг думати - такий він був ледачий.

Коли це у відчинене вікно залетів горобець. Залетів, сів на стіл і клює там якісь крихти. Тепер перед Котом було вже три смачні речі: сметана, молоко і горобець. Та хіба легко зважитися, що з цих трьох речей найсмачніше? Кіт збирався подумати, що ж найсмачніше, але думати було важко. Він заплющив очі и заснув.

Це був найледачіший у світі Кіт.

Склянка води

Юрків дідусь занедужав. Дідусеві вісімдесят п'ять років.

Він знає чимало цікавих казок та дивних бувальщин, які любить слухати Юрко.

А зараз дідусь лежить і важко дихає. Мама наказала:

- Сиди, Юрку, біля дідуся, доглядай за ним. Попросить води - подай свіжої, попросить відчинити вікно - відчини.

Юрко сидів біля постелі хворого дідуся, читав книжку. За півдня дідусь разів зо три попросив води.

Набридло хлопцеві сидіти. Поклав книжку на стіл, тихо вийшов з хати й побіг до хлопців грати у футбол.

Кілька годин гуляв Юрко на стадіоні, вже й сонце до заходу схилилось.

Та неспокійно було в нього на душі. Щось немов гнітило його. Покинув Юрко гру, побіг додому.

Ледь відчинив двері, підійшов до ліжка - й упав на коліна. Дідусь лежав мертвий. А в склянці не було й краплини води.

Потім усе життя Юрка мучили докори сумління. Він думав: дідусь, мабуть, помер тому, що не було води. Йому хотілося пити, а в склянці - ні краплини. А він у м'яч грав із хлопцями.

- Роби не те, що хочеться, а те, що треба, - навчав Юрко свого сина.

Пихата жаба

Василь Сухомлинський

Сподобалося жабі, як журавель співає. Сидить вона в болоті, слухає журавлиний спів і думає: “Навчуся і я співати по-журавлиному. Буду не така, як усі жаби. Хай дивується увесь жаб'ячий рід”.

Довго вчилася вона співати по-журавлиному і таки навчилася. Розмовляють із нею по-жаб'ячому, а вона мов не розуміє — відповідає по-журавлиному. Розгнівалися жаби й дорікають своїй подружці:

— Ти ж така жаба, як і ми, чого ж ти не хочеш розмовляти по-жаб'ячому?

Жаба задерла голову й каже:

— А може, у мене виростуть крила, і я полечу, як журавель!..

Квітка сонця

Василь Сухомлинський

На високому стеблі – велика квітка з золотими пелюстками. Вона схожа на сонце. Тому й називають квітку соняшником. Спить уночі соняшник, схиливши золоті пелюстки. Та як тільки сходить ранкова зоря, пелюстки тремтять. То соняшник жде сходу сонця. Ось уже сонце викотилося з-за обрію. Соняшник повертає до нього свою золоту голівку й дивиться, дивиться на червоне вогняне коло. Усміхається соняшник до сонця, радіє. Вітає його:

– Добрий день, сонечку, я так довго чекав тебе!

Сонце піднімається усе вище й вище, пливе по небу. І соняшник повертає за ним свою золоту голівку. Ось воно вже заходить за обрій, і соняшник востаннє усміхається його золотому промінню. Зайшло сонце.

Повертає соняшник голівку туди, де завтра зійде сонечко. Спить золота квітка й сниться їй ранкова зоря.